

2017. GADA ZIŅOJUMS PAR SITUĀCIJU VILTOŠANAS UN PIRĀTISMA JOMĀ EIROPAS SAVIENĪBĀ

KOPSAVILKUMS

EUIPO / Eiropola kopīgs ziņojums

2017. gada jūnijs

2017. GADA ZIŅOJUMS PAR
SITUĀCIJU VILTOŠANAS UN
PIRĀTISMA JOMĀ
EIROPAS SAVIENĪBĀ
KOPSAVILKUMS

Satura rādītājs

PRIEKŠVārds	4
KOPSAVILKUMS.....	6

PRIEKŠVĀRDS

2017. gada ziņojums par situāciju viltošanas un pirātisma jomā Eiropas Savienībā

Šajā *EUIPO* un Eiropola ziņojumā par situāciju viltošanas un pirātisma jomā vēlreiz uzsvērts, cik svarīgi ir cīnīties pret starptautiskajiem noziedzniekiem, kas ir vieni no intelektuālā īpašuma tiesību pārkāpumu galvenajiem labumguvējiem Eiropas Savienībā.

Ziņojumā, kura pamatā ir iepriekšējais, arī abu aģentūru kopīgi izstrādātais 2015. gada ziņojums, ir pētīta viltošanas un pirātisma attīstība, atjaunināti galvenie secinājumi un piedāvāts jauns ieskats dažās tendencēs, kas parādās šajā jomā.

Intelektuālā īpašuma tiesību kriminālpārkāpumi, kas skar Eiropas Savienību, joprojām ir iemesls bažām. Noziedzīga darbība šajā jomā rada potenciālu kaitējumu ne vien ES iedzīvotāju veselībai un drošībai, bet arī videi. Tā ietekmē arī likumīgo ekonomiku, izraisot cietušo uzņēmumu ieņēmumu mazināšanos, pārdošanas apjomu kritumu un darbvietu zudumu.

Šis pētījums apstiprina, ka intelektuālā īpašuma tiesību pārkāpumi ir būtisks noziedzīgu organizāciju ienākumu avots. Šīs organizācijas nereti ir iesaistītas arī citos noziedzīgos nodarījumos, piemēram, narkotiku tirdzniecībā, krāpšanā akcīzes nodokļa jomā, cilvēku tirdzniecībā un naudas atmazgāšanā. To darbības arvien biežāk atvieglo korupcijas izmantošana un dokumentu viltošana.

Kā norādīts 2017. gada smagās un organizētās noziedzības draudu novērtējumā (*SOCTA*), tiešsaistes tirdzniecības vietas arvien biežāk kļūst par viltotu preču galvenajiem izplatīšanas kanāliem, noziedzniekiem mēģinot kopēt visai veiksmīgos likumīgos tiešsaistes uzņēmējdarbības modeļus.

Taču rodas arī jauni draudi, un potenciālu problēmu vidū šajā ziņojumā ir pētīts dzelzceļa pārvadājumu pieaugums starp Ķīnu un ES un tas, kā to savā labā, iespējams, izmanto intelektuālā īpašuma tiesību pārkāpēji.

Digitālajā pasaulē par īpašu problēmu ir kļuvusi aizsargāta satura izplatīšana tiešsaistē un tiesībsardzības iestādēm galvassāpes sagādā arī nelikumīgas televīzijas pārraides un digitālais pirātisms.

Ar šo ziņojumu tiek turpināts darbs, ko abas ES aģentūras, sadarbojoties ar vadošajiem partneriem, ir sākušas, lai gūtu skaidrāku priekšstatu par viltošanas un pirātisma problēmas mērogu.

Tas papildina *EUIPO* darbu pie datubāžu izveides, lai atbalstītu tiesībsardzības iestāžu centienus, un *EUIPO* un Eiropola sadarbību nesen izveidotajā koordinētajā koalīcijā pret intelektuālā īpašuma tiesību kriminālpārkāpumiem (*IPC3*). Šis centrs, kas izveidots, lai paplašinātu informācijas vākšanu un uzraudzītu tendences attiecībā uz intelektuālā īpašuma tiesību kriminālpārkāpumiem tiešsaistē un saistītās jomās, jau ir devis vērā ņemamus rezultātus. Eiropols to ir izmantojis, lai palīdzētu slēgt viltotu preču pārdošanas tīmekļa vietnes, apkarotu pirātiskus TV dekoderus un izbeigtu nelikumīgus darījumus, kuri tiek veikti digitālajā valūtā bitmonētās.

Šis ziņojums apstiprina, ka viltošana un pirātisms ES joprojām ir problēmjoma, kurā noziedzīgas organizācijas bieži diktē noteikumus un gūst finansiālu labumu.

Tas apliecina, ka ir ārkārtīgi svarīgi nodrošināt ieinteresēto personu un starpnieku pastāvīgu pastiprinātu sadarbību un izglītošanu, lai panāktu, ka cīņa pret šo noziedzības veidu un tā sekām kļūst vēl vienotāka un informatīvi labāk pamatota.

Rob WAINWRIGHT,
 Eiropola izpilddirektors

António CAMPINOS,
 EUIPO izpilddirektors

KOPSAVILKUMS

2017. gada ziņojums par situāciju viltošanas un pirātisma jomā Eiropas Savienībā

Šā Eiropola un EUIPO kopīgi sagatavotā ziņojuma mērķis ir sniegt politikas veidotājiem, praktizējošiem speciālistiem, uzņēmumiem un plašai sabiedrībai atjauninātu informāciju par pašreizējo situāciju viltošanas un pirātisma jomā Eiropas Savienībā (ES).

Tajā ir pētītas intelektuālā īpašuma tiesības (IĪT) un to vērtība, galvenās preču nozares, svarīgi tirdzniecības maršruti un viltotu preču izcelsmes valstis. Ziņojumā ir aprakstīti un pētīti arī pirātisma un citu tiešsaistes pārkāpumu draudi, apliecinot, ka IĪT un to aizsardzība ir ES ekonomikas un sabiedrības pamatakmeņi.

Ziņojumā ir analizēta noziedzīgu organizāciju iesaiste IĪT kriminālpārkāpumos, izmantojot vairāku gadījumu izpēti, lai izceltu apdraudējumu, ko rada to noziedzīgās darbības. Turpinājumā ir aplūkotas dažas no problēmām, ar kurām nākas saskarties, cīņoties pret IĪT kriminālpārkāpumiem, un sniegts pārskats par vairākām iniciatīvām, kas sāktas, lai apkarotu šos noziedzīgos nodarījumus.

Ziņojumā ir izklāstītas un izvērtētas vairākas nākotnes perspektīvas, tostarp daži nākotnes apdraudējumi IĪT aizsardzības jomā.

Par vērtību un stabilitāti, ko IĪT ietilpīgās nozares dod sabiedrībai, liecina fakts, ka globālās ekonomikas krīzes laikā un uzreiz pēc tās šo nozaru uzņēmumi ir saglabājuši īpašu noturību, kamēr daudzas citas nozares ir cīnījušās ar grūtībām. Laikposmā no 2011. līdz 2013. gadam IĪT ietilpīgo nozaru ieguldījums ES ārējā tirdzniecībā ir bijis 86 % no importa un 93 % no eksporta, bet ieguldījums IKP ir sasniedzis 42 %¹.

IĪT kriminālpārkāpumi, kuru aplēstā vērtība pasaules mērogā ir līdz 461 miljardam ASV dolāru gadā², pašlaik negatīvi ietekmē gandrīz visu veidu preces un ģeogrāfiskos reģionus. Šā noziedzības veida ietekme izpaužas kā dažādas slēptas tālejošas sekas uz iedzīvotājiem, uzņēmumiem un valdībām un IĪT ietilpīgu likumīgu uzņēmumu ierobežotas iespējas reinvestēt līdzekļus pētniecībā, izstrādē un nodarbinātībā, bet tas ir nopietns apdraudējums turpmākai izaugsmei.

Konkrētās preču grupās dažas dalībvalstis konfiscē vērtības ziņā mazāku viltojumu daļu, nekā varētu domāt, ņemot vērā to kopējos likumīgā importa rādītājus. Tas liecina, ka dienesti, kas apkaro IĪT kriminālpārkāpumus pie ārējām robežām, dažos reģionos, iespējams, izmanto konkrētu preču grupu riska novērtējumu, lai efektīvāk vērstos pret nelikumīgu importu. Joprojām ļoti svarīgs ir muitas dienestu darbs, cenšoties pie ārējām robežām aizturēt nelegālās preces, lai gan muiža spēj apturēt tikai samērā nelielu daļu no visiem importa viltojumiem, kas katru gadu tiek ievesti ES.

Ķīna joprojām ir galvenā viltotu preču izcelsmes valsts, bet Honkonga darbojas kā Ķīnā sākotnēji ražotu preču tranzītpunkts, un arī citām valstīm piemīt raksturīgas tirdzniecības īpatnības. Piemēram, Turciju ar Bulgāriju un Beļģiju saista tirdzniecība ar viltotām etiķetēm, birkām un uzlīmēm, kas atvieglo iekšējo ražošanu.

¹ Eiropas Patentu iestāde un Eiropas Savienības Intelektuālā īpašuma birojs, *Intellectual property rights intensive industries and economic performance in the European Union*, 2016, 6. lpp. Pieejams: https://euiipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/observatory/documents/IPContributionStudy/performance_in_the_European_Union/performance_in_the_European_Union_full.pdf.

² OECD/EUIPO (2016), *Trade in counterfeit and pirated goods mapping the economic impact*, 2016, 11. lpp. Pieejams: <http://www.oecd.org/gov/risk/trade-in-counterfeit-and-pirated-goods-9789264252653-en.htm>.

Brīvās tirdzniecības zonas turpina būt saistītas ar vairākiem IĪT kriminālpārkāpumiem, un dažos ģeogrāfiskajos reģionos joprojām ir vajadzīgi saskaņoti IĪT aizsardzības standarti.

ES bāzēti noziedznieki pārsvarā izmanto ražotājus, kas atrodas ārzemēs, un vēlāk organizē viltoto preču importu, transportēšanu, glabāšanu un izplatīšanu ES teritorijā. Tomēr ziņojumā ir norādīts, ka daži ražotāji darbojas arī ES. Viltojumu iekšējo ražošanu, ko atvieglo no valstīm ārpus ES importētu viltus etiķešu un iepakojuma izmantošana, bieži koordinē noziedzīgas organizācijas, turklāt pazīmes liecina par šā noziedzības veida pieaugumu.

Viltotas preces arvien biežāk tiek izplatītas ar tiešsaistes tirdzniecības vietu starpniecību. Preces, ko pārdod internetā, parasti tiek piegādātas kā nelielas pasta vai kurjerpasta pakas, ko bieži nosūta tieši pircējiem, un ir konstatēts, ka IĪT kriminālpārkāpumos arvien pieaug tehnoloģiju loma.

Ar IĪT kriminālpārkāpumiem saistīto noziedzīgo organizāciju darbībai bieži ir daudzveidīgu kriminālnozieģumu raksturs un tās ir iesaistītas arī citos noziedzīgos nodarījumos, piemēram, narkotiku tirdzniecībā, krāpšanā akcīzes nodokļa jomā, cilvēku tirdzniecībā un naudas atmazgāšanā. Noziedzīgu darbību veikšanu šajā jomā lielā mērā turpina sekmēt dokumentu viltošana un korupcija.

Digitālajā pasaulē par īpašu problēmu ir kļuvusi aizsargāta satura izplatīšana tiešsaistē. Tiesībaizsardzības iestādēm galvassāpes sagādā arī nelikumīgas televīzijas pārraides un krāpšana, kas joprojām ir izplatīta un iet roku rokā ar digitālo pirātismu.

Šajā ziņojumā īpaša uzmanība ir pievērsta dienestiem, kas aktīvi cīnās pret IĪT kriminālpārkāpumiem, norādot, ka tie joprojām darbojas ierobežotos apstākļos un saskaras ar specifiskām grūtībām, kuras rada, piemēram, vajadzība koordinēt pārrobežu izmeklēšanu un apkarot noziedznieku vidū pieaugošo jauno tehnoloģiju izmantošanu ar mērķi slēpt savas atrašanās vietas un darbības.

Zemi sodi padara IĪT kriminālpārkāpumus pievilcīgus noziedznieku acīs, bet dažas iestādes atsevišķās dalībvalstīs var nebūt īpaši ieinteresētas izskatīt šādus gadījumus, ņemot vērā izredzes piemērot apsūdzētajiem ļoti zemu sodu.

Globālajā tiesībaizsardzības vidē priekšplānā ir izvirzījies terorisms, kibernozieģumi migrantu kontrabanda, narkotiku tirdzniecība un citas noziedzīgas darbības jomas, bet IĪT kriminālpārkāpumi ir kļuvuši par mazāku prioritāti. Taču atjauninātā informācija atklāj, ka IĪT kriminālpārkāpumi joprojām ir viens no ienesīgākajiem noziedzīgajiem rūpaliem, kas turpina būt cieši saistīts ar citām noziedzīgām darbībām.

IĪT kriminālpārkāpumu jomā parādās arī jauni apdraudējumi, un šajā ziņojumā ir paustas konkrētas bažas par dzelzceļa transporta arvien plašāko izmantošanu kravu pārvadājumiem starp Ķīnu un ES, norādot, ka IĪT pārkāpēji, iespējams, izmanto šo iespēju pagaidām skaitliski nenovērtētā veidā. Paredzams, ka tirdzniecības un transporta sistēmu digitalizācija pavērs noziedzniekiem jaunas iespējas.

Ir atzīts, ka visos IĪT kriminālpārkāpumu apkarošanas aspektos pastāvīgi jānodrošina ieinteresēto personu un starpnieku pastiprināta sadarbība un izglītošana, lai panāktu, ka cīņa pret šo noziedzības veidu un tā sekām kļūst vienotāka un informatīvi labāk pamatota.

Visbeidzot jāievēro, ka IĪT kriminālpārkāpumiem un noziedzniekiem, kas tos pastrādā, ir raksturīga nepastāvība un daudzi no šajā ziņojumā aprakstītajiem draudiem un situācijām nemitīgi mainās. Tomēr galvenais secinājums attiecībā uz visām IĪT kriminālpārkāpumu jomām ir viens – pašapmierinātība vai samierināšanās nebūtu pieļaujama nevienā līmenī.

2017. GADA ZIŅOJUMS PAR
SITUĀCIJU VILTOŠANAS UN
PIRĀTISMA JOMĀ
EIROPAS SAVIENĪBĀ